

УДК 658.1 : 336

DOI: 10.31732/2663-2209-2025-80-31-39

Дата надходження: 11.09.2025

Дата прийняття до друку: 04.11.2025

Дата публікації: 30.12.2025

Ця робота ліцензується відповідно до [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИМОГ ЩОДО ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІД ОПЕРАЦІЙНІ РИЗИКИ В БАНКУ

Віктор Грушко¹, Володимир Кузьмінський², Олександр Пікуль³

¹Д-р екон. наук, професор, професор кафедри економіки та фінансів, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: victorgr@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6263-2597>

²Канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки та фінансів, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: VolodimirKZ@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7069-0057>

³Магістрант, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: PikulOV@krok.edu.ua

TRANSFORMATION OF CAPITAL REQUIREMENTS FOR OPERATIONAL RISK IN BANKS

Viktor Hrushko¹, Volodymyr Kuzminsky², Oleksandr Pikul³

¹Doctor of Science (Economics), Professor, Professor of economics and finance department, KROK University, Kyiv, Ukraine, e-mail: victorgr@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6263-2597>

²PhD, Associate professor, Associate professor of Economics and Finance Department, KROK University, Kyiv, Ukraine, e-mail: VolodimirKZ@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7069-0057>

³Graduate student, KROK University, Kyiv, Ukraine, e-mail: PikulOV@krok.edu.ua

Анотація. Світові глобалізаційні процеси в економічній сфері зумовлюють зростання потреби в актуалізації законодавчих і нормативно-правових актів України щодо банківського регулювання відповідно до міжнародних стандартів. Це особливо важливо в умовах інтеграції фінансової системи України до глобального економічного простору, де стабільність та прозорість банківської діяльності є ключовими чинниками довіри інвесторів та партнерів. У статті досліджено еволюцію вимог до формування капіталу під операційні ризики в банках, зокрема у контексті стандартів Базельського комітету та їх впровадження в Україні. Розглянуто підходи до оцінки операційного ризику та практичні аспекти імплементації нових нормативів у тому числі в національне законодавство із урахуванням їх переваг, обмежень та практичної застосовності в умовах української банківської системи. Узагальнено проблеми та перспективи розвитку системи управління операційним ризиком, що виникають під час адаптації міжнародних норм до національного контексту, зокрема проблемам методологічної узгодженості, доступності якісних даних та рівня технологічної готовності банків. Також проаналізовано практичні аспекти впровадження нових нормативів, включаючи зміни у внутрішніх політиках, системах управління ризиками та процедурі звітності, що потребують комплексного підходу та між інституційної взаємодії. Запропоновано шляхи вдосконалення нормативно-правових вимог України в частині оцінки достатності капіталу банку відповідно до міжнародних стандартів, що базуються на ризик-орієнтованій методології розрахунку. Зокрема, акцентовано увагу на важливості адаптації українських нормативів до вимог Базель III, що передбачає більш гнучке управління ризиками, підвищення стійкості банків до кризових явищ та забезпечення фінансової стабільності в довгостроковій перспективі. Впровадження таких змін потребує не лише технічної модернізації, а й формування нової культури ризик-менеджменту, орієнтованої на превентивне виявлення загроз та стратегічне планування. Це дозволить забезпечити більш ефективне управління капіталом, підвищити прозорість фінансової звітності та зміцнити довіру до банківської системи з боку міжнародних партнерів і національних стейкхолдерів.

Ключові слова: операційний ризик, капітал, оцінка, Базельський комітет з банківського нагляду, достатність капіталу, НБУ

Формул: 10, **рис.:** 0, **табл.:** 2, **бібл.:** 14

Abstract. Globalization processes in the economic sphere are driving the growing need to update Ukraine's legislative and regulatory framework for banking supervision in accordance with international standards. This is particularly important in the context of integrating Ukraine's financial system into the global economic space, where the stability and transparency of banking operations are key factors in building trust among investors and partners. The article explores the evolution of capital requirements for operational risk in banks, particularly in the context of Basel

Committee standards and their implementation in Ukraine. It examines approaches to assessing operational risk and the practical aspects of implementing new regulations, including their incorporation into national legislation, taking into account their advantages, limitations, and practical applicability within the Ukrainian banking system. The article summarizes the challenges and prospects for developing an operational risk management system, especially those arising during the adaptation of international norms to the national context, such as issues of methodological consistency, access to quality data, and the technological readiness of banks. It also analyzes the practical aspects of implementing new standards, including changes in internal policies, risk management systems, and reporting procedures, which require a comprehensive approach and inter-institutional cooperation. The article proposes ways to improve Ukraine's regulatory requirements regarding the assessment of bank capital adequacy in line with international standards based on a risk-oriented calculation methodology. In particular, it emphasizes the importance of adapting Ukrainian regulations to the requirements of Basel III, which provides for more flexible risk management, increased resilience of banks to crisis phenomena, and the assurance of long-term financial stability. The implementation of such changes requires not only technical modernization but also the development of a new risk management culture focused on proactive threat identification and strategic planning. This will enable more effective capital management, enhance the transparency of financial reporting, and strengthen trust in the banking system from both international partners and domestic stakeholders.

Key words: operational risk, capital, assessment, approach, Basel Committee on Banking Supervision, capital adequacy, NBU

Formulas: 10, **fig.:** 0, **tab.:** 2, **bibl.:** 14

Постановка проблеми. Однією з ключових ініціатив у сфері управління операційними ризиками стало запровадження вимог до формування капіталу, який банки зобов'язані утримувати для їх покриття. З розвитком банківської системи та у відповідь на глобальні фінансові кризи ці вимоги постійно оновлювалися та вдосконалювалися. Центральну роль у цьому процесі відіграють підходи Базельського комітету з банківського нагляду (BCBS), які впроваджувалися у вигляді наступних вимог: Basic Indicator Approach (BIA), Standardised Approach (TSA), Advanced Measurement Approach (AMA) та Standardised Measurement Approach (SMA).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні підвищення довіри до банківської системи України є необхідною умовою розвитку економіки. Капітал банку, здатність поглинати ризики та забезпечувати стійкість мають безпосередній вплив на довіру з боку суспільства, інвесторів і регуляторів.

У міжнародній та вітчизняній практиці значна увага приділяється методології оцінки достатності капіталу для покриття ризиків. Підходи Базельського комітету базуються на реалізації вимог щодо забезпечення відповідності між рівнем ризиків та обсягом капіталу, інтегруючи процес

управління ризиками в загальне стратегічне планування банків.

Інтеграція вітчизняного банківського сектору у світову фінансову систему зумовлює необхідність запровадження вимог до оцінки операційного ризику і розрахунку обсягу капіталу для його покриття відповідно до міжнародних вимог, що відображені в підходах Базельського комітету (Коренєва, 2013).

У сучасних умовах значну роль в управлінні валютними ризиками відіграють технологічні рішення, які дозволяють банкам швидко і точно реагувати на зміну обмінних курсів. Автоматизовані системи моніторингу є потужним інструментом, що забезпечує аналіз поточних ринкових умов у реальному часі. Ці системи відстежують зміни валютних курсів, оцінюють ризики та формують рекомендації для прийняття управлінських рішень (Грушко, 2024).

Оцінка рівня фінансової безпеки банку може вимагати глибокого аналізу фінансової звітності, публічної інформації, а також співпраці з аудитором та рейтинговими агентствами. Банк також повинен слідкувати за змінами на ринку та виробляти стратегії для забезпечення своєї фінансової безпеки у важливих сценаріях (Кузьмінський і Кириліченко, 2025).

Нині питання дослідження операційного ризику, у тому числі аспектів його ідентифікації, оцінки, застосування стратегій реагування на його прояви та

моніторингу присвячені праці багатьох вітчизняних науковців, зокрема таких, як: Г. Євтушенко, О. Кореневої, О. Кузьмак та інших. Водночас, комплексне дослідження еволюції вимог до формування капіталу з урахуванням останніх реформ Базельського комітету потребує подальшого розвитку.

Формулювання цілей статті.

Метою статті є дослідження еволюції підходів до визначення оптимального обсягу капіталу банку для покриття операційного ризику з урахуванням міжнародного досвіду та рекомендацій Базельського комітету, а також аналіз можливостей їх адаптації у фінансовій системі України.

Для проведення досліджень було застосовано методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, порівняння та метод системного підходу, а також літературний та нормативно-правовий аналіз.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ризик є невід'ємною характеристикою діяльності банку, специфічною рисою процесу реалізації банківських послуг, що відображає вірогідність настання негативних наслідків, які матимуть вплив на прибуток і стійкість банку (Євтушенко, 2015).

В умовах кризового і посткризового розвитку науковці та експерти різних країн світу все більшу увагу надають визначенню, оцінці та заходам оптимізації обсягу ризиків, на які наражаються банківські установи у своїй діяльності, а також установленню пруденційних вимог до капіталу банку з метою забезпечення покриття наявних ризиків (НБУ, 2025).

Одним із ризиків, на який наражаються банківські установи, є операційний ризик. Відповідно до визначення, сформульованого Базельським комітетом з банківського нагляду, операційний ризик – це ризик втрат через неадекватність чи порушення (недотримання) внутрішніх процесів, збоїв у діяльності людей і функціонуванні системи або ризик втрат унаслідок зовнішніх подій (Basel, 2004).

Складовими операційного ризику є юридичний ризик (legal risk), комплаєнс ризик (ризик відповідності, compliance risk), інші похідні ризики – ризик інформаційно-комунікаційних технологій, ризик інформаційної безпеки тощо. Однак, визначення операційного ризику не включає стратегічний і ризик-репутації (Кузьмак, 2013).

При цьому Базельський комітет з банківського нагляду допускає, що може існувати кілька підходів до визначення терміну «операційний ризик». Тому банки для внутрішніх потреб можуть використовувати власне тлумачення операційного ризику, але за умови врахування при цьому формулювання Базельського комітету з банківського нагляду.

У банківському законодавстві України визначення поняття операційного ризику банку відображено в декількох нормативно-правових актах Національного банку України, водночас найбільш детально з позиції ризиковості та з урахуванням принципів і рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду операційний ризик банку визначається в Положенні про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах, затверджене постановою Правління Національного банку України від 11.06.2018 №64. Так, відповідно до вказаного положення, операційний ризик банку інтерпретується як імовірність виникнення збитків або додаткових втрат, або недоотримання запланованих доходів унаслідок недоліків або помилок в організації внутрішніх процесів, навмисних або ненавмисних дій працівників банку або інших осіб, збоїв у роботі інформаційних систем банку або внаслідок впливу зовнішніх факторів. Операційний ризик включає юридичний ризик, однак виключає ризик репутації і стратегічний ризик.

В останні роки визначення операційного ризику стало більш динамічним, оскільки воно охоплює нові та складніші сфери діяльності банків, які виникають у зв'язку з технологічними

змінами, зростанням онлайн-операцій, глобалізацією фінансових ринків і новими ризиками, пов'язаними з кіберзагрозами. Важливим аспектом є зростання впливу кіберризиків, які наразі є однією з найпоширеніших категорій в системі управління операційними ризиками. Прояви вказаного ризику реалізуються, зокрема, шляхом використання вразливостей в інформаційних системах для здійснення кібератак, що призводить до значних фінансових втрат та порушень функціонування окремих банківських установ та фінансової системи в цілому (LIGA, 2023, 2024). Впровадження нових технологій, таких як штучний інтелект та блокчейн, також несе в собі нові операційні ризики, які повинні бути оцінені банками у контексті капітальних вимог.

Останнім часом, світові та європейські регуляторні органи акцентують увагу на ризику ESG (Environmental, Social, Governance), що виникає у зв'язку з вимогами до сталого розвитку, зниженням екологічного впливу, соціальними функціями (доступність, інклюзивність тощо) та особливостями корпоративного управління, які можуть негативно позначитися на функціонуванні фінансових установ.

Операційний ризик має великий вплив на стратегічні, фінансові та операційні аспекти діяльності банків. Банк може зазнати як короткострокових, так і довгострокових фінансових наслідків через неефективне управління цим ризиком. Серед основних наслідків варто виділити:

- *Прямі фінансові втрати*: монетарні наслідки проявів операційного ризику, які призводять до додаткових втрат та витрат.
- *Непрямі фінансові втрати*: недоотримані / втрачені доходи, як наслідок припинення співпраці з клієнтами, неможливості надання банківських послуг у періоди незапланованих простоїв тощо.
- *Юридичні та регуляторні наслідки*: штрафи, санкції або судові позови, що виникають внаслідок порушень законодавства та угод,

можуть суттєво вплинути на фінансовий стан і операційну діяльність банку.

Враховуючи ці фактори, важливість чіткої політики щодо капіталу для покриття операційних ризиків очевидна, адже це дозволяє банкам зберігати стійкість навіть у складних умовах.

Перші вимоги Базельського комітету «Базель I» 1988 року зосереджувалися на кредитному ризику, не враховуючи операційний ризик у розрахунках капіталу.

У 2004 році Базельський комітет вперше встановив вимоги до капіталу для покриття операційного ризику в рамках вимог «Базель II». Відповідно до цих вимог банки зобов'язані утримувати капітал для покриття потенційних втрат від операційного ризику, а методи розрахунку капіталу повинні відповідати рівню складності банківської діяльності.

В межах цих вимог пропонувалося запровадити підхід «Базового індикатора» (Basic Indicator Approach – BIA), який був найпростішим способом розрахунку капіталу для покриття операційного ризику, водночас, мав низку обмежень. Використовуючи цей підхід, банки розраховували необхідний капітал як постійний відсоток від валового доходу (Gross Income), що давало можливість зрозуміло і швидко визначити необхідну суму капіталу. Проте він не враховував можливих варіацій ризиків, пов'язаних з різними напрямками діяльності банку, і не враховував регіональні особливості або специфічні операційні ризики.

Формула розрахунку:

$$K = \alpha \times \text{Gross Income} \quad (1)$$

де:

K – капітал для покриття операційного ризику;

$\alpha=15\%$ – коефіцієнт, визначений Базельським комітетом;

Gross Income – середній річний дохід банку за останні три роки.

Стандартизований підхід (Standardised Approach – TSA), на відміну від BIA, передбачав розподіл доходів банку

на кілька категорій, кожна з яких має свій коефіцієнт ризику. Це давало змогу банку з більшою точністю оцінювати капітал, необхідний для покриття операційного ризику, виходячи з характеру його діяльності, яка створює додану вартість. Наприклад, банки, бізнес-модель яких зосереджена на послугах корпоративного фінансування (більш ризикових), використовують вищий коефіцієнт для доходів, згенерованих цим сегментом, ніж банки, які зосереджені на роздрібному сегменті ринку (менш ризиковому).

Відповідно до підходу TSA доходи банку, згенеровані стандартизованими напрямками діяльності підлягали коригуванню на відповідні коефіцієнти ризику, що було основою більш точної

оцінки вимог капіталу для покриття операційного ризику.

Формула розрахунку відповідно до вказаного підходу:

$$K = \sum (\alpha_i \times \text{Gross Income}_i) \quad (2)$$

де:

K – капітал для покриття операційного ризику;

α_i – коефіцієнти, які визначаються для кожної категорії доходу;

Gross Income_i – доходи, що генеруються в кожній бізнес-лінії.

Відповідно до рекомендацій Базельського комітету, TSA включав наступні категорії бізнес-ліній:

Таблиця 1

Коефіцієнти (α_i) для кожної категорії доходу

Бізнес-лінія	α_i
Корпоративне фінансування	18%
Трейдінг та продажі	18%
Роздрібний бізнес	12%
Корпоративний бізнес	15%
Платежі та розрахунки	18%
Агентські послуги	15%
Управління активами	12%
Брокерська діяльність	12%

Джерело: побудоване автором на основі (Basel, 2014)

АМА (Advanced measurement approach) є найскладнішим і найбільш адаптивним підходом до розрахунку капіталу для покриття операційного ризику. Банки, які використовують цей підхід, можуть застосовувати власні моделі для оцінки ймовірності виникнення втрат, а також величини можливих збитків. Це включає статистичні моделі, такі як Value-at-Risk (VaR), які дозволяють обчислити розподіл можливих втрат на основі історичних даних. Основною особливістю АМА є те, що він дозволяє використовувати власні дані для розрахунку капіталу, що робить його дуже

точним, але вимагає значних ресурсів і кваліфікації для розробки і підтримки таких моделей. Також, певні національні регуляторні органи залишали за собою право незалежної валідації цих моделей з метою уникнення потенційних зловживань або реалізації проявів модельного ризику.

Основними компонентами власних моделей банків відповідно до підходу АМА були:

1) Внутрішні дані щодо подій операційного ризику

2) Зовнішні дані щодо подій операційного ризику

3) Результати сценарного аналізу та специфічні для бізнес-моделі банку дані

Наявність значного обсягу даних для проведення кількісного аналізу і майже десятирічний досвід упровадження системи оцінки операційного ризику та вимог до капіталу банку для його покриття, сприяло перегляду основних підходів до визначення обсягу капіталу банку для покриття операційного ризику.

Результатом проведеної роботи стало розроблення Базельським комітетом з банківського нагляду документа «Базель III: завершальні посткризові реформи» («Basel III: Finalising post-crisis reforms»), який був оприлюднений у грудні 2017 року (Basel, 2017).

Підхід стандартизованого вимірювання (Standardized Measurement Approach, SMA) – це новий підхід, який був запропонований в рамках «Базель III» для заміни старих моделей, зокрема TSA та AMA. SMA намагається поєднати точність AMA та простоту TSA, що дозволяє зберігати точність оцінки операційного ризику при меншій складності для банків.

У цьому підході для кожної категорії доходу банк застосовує спеціальний

коефіцієнт, який потім використовується для розрахунку капіталу. Водночас SMA враховує не лише доходи, а й історію втрат банку, що робить цей підхід більш динамічним, ніж TSA.

Формула розрахунку:

$$K = BIC \times ILM, \quad (3)$$

де:

BIC (Business Indicator Component) – показник, що розраховується на основі трирічного середнього доходу банку з урахуванням різних його складових;

ILM (Internal Loss Multiplier) – коригуючий коефіцієнт, що враховує історію фактичних втрат в результаті реалізації подій операційного ризику у банку.

Зважаючи на вищевикладене, можна чітко прослідкувати еволюцію підходів щодо вимірювання значень капіталу для покриття операційних ризиків, а саме – поступовий відхід від взяття до уваги тільки доходів банку в сторону врахування впливу операційного ризику на діяльність банку (на основі історичних даних).

Таблиця 2

Порівняння основних підходів до розрахунку капіталу для покриття операційного ризику

Підхід	Переваги	Недоліки	Сфера застосування	Приклади
BIA (Basic Indicator Approach)	Простота у застосуванні; зрозумілий і швидкий розрахунок; зручний для малих банків.	Висока ймовірність завищення або заниження капіталу; не враховує специфіку діяльності; відсутність гнучкості.	Невеликі банки з традиційними операціями та обмеженим ризик-профілем.	Роздрібні банки, що виконують базові кредитно-депозитні операції.
TSA (Standardised Approach)	Враховує різні види діяльності; точніший за BIA; підвищує обґрунтованість розрахунків.	Складний у застосуванні для малих і середніх банків; не враховує специфічні ризики окремих установ.	Банки середнього та великого масштабу з диверсифікованою діяльністю.	Банки, що поєднують роздрібний, корпоративний й інвестиційний банкінг.

Продовження таблиці 2

AMA (Advanced Measurement Approach)	Висока точність завдяки використанню внутрішніх моделей і даних; гнучкість у застосуванні.	Дуже висока вартість і складність моделювання; потреба у значних масивах даних; ризик маніпуляцій.	Великі міжнародні банки з розвинутою системою ризик-менеджменту.	Глобальні фінансові групи.
SMA (Standardised Measurement Approach)	Поєднує простоту TSA та точність AMA; враховує як доходи, так і історію втрат; знижує можливості маніпуляцій.	Менш гнучкий за AMA; може не враховувати специфіку малих банків.	Універсальний підхід для більшості банків, рекомендований Базельським комітетом як заміна TSA та AMA.	Банки ЄС і G20, які поступово імплементують Basel III: Finalising post-crisis reforms.

Джерело: побудоване авторами на основі проведених досліджень

Підходи до вимірювання операційного ризику стали більш складними і точними з часом. Починаючи з *Basic Indicator Approach*, який дає можливість лише приблизно оцінити необхідний капітал, банки поступово переходять до більш точних і складних моделей, таких як AMA та SMA. Однак, кожен із цих підходів має свої переваги та недоліки, і вибір методу залежить від специфіки діяльності банку, наявних ресурсів і здатності підтримувати складні моделі.

Національний банк України (НБУ) поступово імплементує вимоги Базельського комітету. З 2022 року банки зобов'язані формувати капітал для покриття операційного ризику за національною варіацією підходу стандартизованого вимірювання (НБУ, 2019).

У 2024 році НБУ Постановою №368 2025 вніс зміни до регуляторних документів (НБУ, 2025) в частині розрахунку вимог Нормативу достатності регулятивного капіталу. Відповідно до цих змін, Норматив достатності регулятивного капіталу (НРК) розраховується як відношення розміру регулятивного капіталу до сукупної експозиції під ризиком. Банк визначає сукупну експозицію під ризиком за такою формулою:

$$CE = KR + OR \times 10 + RP \times 10 + Ri - NKR, \quad (4)$$

де,
CE – сукупна експозиція під ризиком;

KR – сукупний розмір активів, зважених за ступенем кредитного ризику, який розраховується як сумарна балансова вартість активів і позабалансових зобов'язань, зважених за ступенем кредитного ризику;

OR – мінімальний розмір операційного ризику;

RP – мінімальний розмір ринкового ризику;

Ri – сукупний розмір різниць, які виникають внаслідок переміщення інструментів до банківської/торгової книги.

NKR – непокритий кредитний ризик.

Відповідно до цього підходу, банк розраховує мінімальний розмір операційного ризику станом на перше січня кожного року на підставі даних річної фінансової звітності, перевіреної та підтвердженої аудитором, і додаткових даних за такою формулою:

$$OR = KBI \times BM3, \quad (5)$$

де,
OR – мінімальний розмір операційного ризику;

KBI – компонент бізнес-індикатора;

BM3 – внутрішній мультиплікатор збитків (втрат) від подій операційного ризику.

Банк для розрахунку мінімального розміру операційного ризику застосовує значення BM3, що дорівнює 1.

Банк розраховує КБІ за такою формулою:

$$КБІ = БІ \times \alpha, \quad (6)$$

де,

БІ – бізнес-індикатор;

α – граничний коефіцієнт зважування.

Для розрахунку КБІ банк застосовує значення α , що дорівнює 0,15.

Банк розраховує значення БІ за такою формулою:

$$БІ = КПД/В + СК + ФК, \quad (7)$$

де,

КПД/В – компонент чистих процентних доходів/витрат та доходу у вигляді дивідендів;

СК – сервісний компонент;

ФК – фінансовий компонент.

Банк уключає до розрахунку КПД/В, СК, ФК доходи та витрати банку за складовими, визначеними в додатку до цього Положення.

Банк розраховує КПД/В за такою формулою:

$$КПД/В = \frac{\sum_{i=1}^n [(ПД - ПВ)]_i}{n} + \frac{\sum_{i=1}^n ДД_i}{n} \quad (8)$$

де,

$[(ПД - ПВ)]_i$ – абсолютна величина різниці процентних доходів та процентних витрат за і-й звітний рік (без врахування знаку);

ДД_i – дохід у вигляді дивідендів за і-й звітний рік;

n – кількість років, за які здійснюється розрахунок.

Банк розраховує СК за такою формулою:

$$= \max \left(\frac{\sum_{i=1}^n КД_i}{n}; \frac{\sum_{i=1}^n КВ_i}{n} \right) + \max \left(\frac{\sum_{i=1}^n ІОД_i}{n}; \frac{\sum_{i=1}^n ІОВ_i}{n} \right) \quad (9)$$

де,

КД_i – комісійні доходи за і-й звітний рік;

КВ_i – комісійні витрати за і-й звітний рік;

ІОД_i – інші операційні доходи за і-й звітний рік;

ІОВ_i – інші операційні витрати за і-й звітний рік.

Банк розраховує ФК за такою формулою:

$$ФК = \frac{\sum_{i=1}^n |ЧТК_i|}{n} + \frac{\sum_{i=1}^n |ЧБК_i|}{n} \quad (10)$$

де,

$|ЧТК_i|$ – абсолютна величина чистого прибутку/збитку за торговою книгою за і-й звітний рік (без врахування знаку);

$|ЧБК_i|$ – абсолютна величина чистого прибутку/збитку за банківською книгою за і-й звітний рік (без врахування знаку).

Як бачимо, особливістю національної варіації підходу стандартизованого вимірювання щодо розрахунку мінімального розміру операційного ризику є використання єдиного значення коефіцієнту внутрішнього мультиплікатора збитків (втрат) від подій операційного ризику – «1». Це пояснюється тим, що багато українських банків не приділяли належної уваги розбудові системи управління операційними ризиками та, відповідно, не володіють достатньою кількістю статистичних даних, необхідних для моделювання в межах вимог Базельського комітету.

Висновки. Використання новітніх підходів до вимірювання капіталу дозволяє банкам краще оцінювати обсяги та управляти операційними ризиками, на які вони наражаються у своїй діяльності. Однак жоден з підходів не є ідеальним, і кожен з них має свої слабкі місця. Сучасні банки повинні постійно вдосконалювати свої моделі і підходи до розрахунку капіталу, щоб ефективно управляти операційними ризиками в умовах швидкої зміни ринкових умов та технологічних інновацій. Еволюція вимог щодо формування капіталу під операційні ризики

демонструє поступовий перехід від простих моделей до складних, інтегрованих систем управління ризиками. Впровадження стандартів Базельського комітету в Україні є важливим кроком до підвищення стабільності банківської системи.

У контексті подальших досліджень планується аналіз особливостей

операційного середовища банківської системи України для розробки пропозицій банківським установам щодо адаптації методів ідентифікації та реєстрації проявів ризиків і забезпечення належного управління ними.

Література:

1. Basel, (2004). Basel Committee on Banking Supervision [Electronic resource]. *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards. A Revised Framework*. June. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs107.pdf>
2. Basel, (2014). Basel Committee on Banking Supervision [Electronic resource]. *Consultative Document. Operational risk – Revisions to the simpler approaches*. October. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs291.pdf>
3. Basel, (2017). Basel Committee on Banking Supervision [Electronic resource]. *Basel III: Finalising postcrisis reforms*. December. URL: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.pdf>
4. Грушко, В.І. (2024). Підходи до управління валютними ризиками банківської сфери в сучасних умовах / В.І. Грушко, К.П. Рождественська. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: матеріали VI Міжнародної конференції (5-6 грудня 2024 р., м. Київ)*. Київ: Університет «КРОК». URL: <https://conf.krok.edu.ua/SRE/SRE-2024/paper/view/2549>
5. Євтушенко, Г.В., Бабошко, А.І., & Бушля, Д.І. (2015). Операційні ризики в системі банківської діяльності та нові шляхи їх попередження [Електронний ресурс]. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 5, 396-400. URL: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/80.pdf>
6. Коренєва, О., & Кузніченко, Я. (2013). Стан капіталізації банківської системи України та оцінка можливостей покриття банківських ризиків капіталом. *Вісник Національного банку України*, 10, 43-50. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vnbu_2013_10_16
7. Кузьмак, О.М. (2013). Методи оцінки операційних ризиків банківських установ. *Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси*, 10(1). URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=ecnof_2013_10%281%29_40
8. Кузьмінський, В., & Кириличенко, А. (2025). Фінансові інновації у формуванні безпеки банківської установи. *Вчені записки Університету «КРОК»*, (1(77)), 107-116. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-77-107-116>
9. Кузьмінський, В., Плетенецька, С., & Ходаковська, В. (2025). Актуальні питання функціонування банківської системи в контексті цифровізації фінансового сектору. *Вчені записки Університету «КРОК»*, (2(78)), 44-50. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-78-44-50>
10. LIGA, (2023). У Київстар збій, недоступні дзвінки та інтернет. Доступ через: <https://tech.liga.net/ua/telecom/novosti/u-kyivstar-zbii-nedostupni-dzvinky-ta-internet>
11. LIGA, (2024). Стефанішина: Масштабна атака на реєстри – справ рук Росії. На відновлення потрібні тижні. URL: <https://news.liga.net/ua/politics/news/stefanishyna-masshtabna-ataka-na-reiestry-sprav-ruk-rosii-na-vidnovlennia-potribni-tyzhni>
12. НБУ, (2001). Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні : затверджено постановою Правління Національного банку України від 28 серпня 2001 №368 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>
13. НБУ, (2018). Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах : затверджено постановою Правління Національного банку України від 11 червня 2018 №64 [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18>
14. НБУ, (2022). Вимоги до капіталу банків на покриття операційних ризиків. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zaprovdajuye-vimogi-do-kapitalu-bankiv-na-pokrittya-operatsiynih-rizikiv-vid-pochatku-2022-roku>